

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

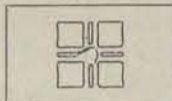
OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . . „ 0.12 1/2
„ „ „ 1000 „ . . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland en hier ginds. Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f —'s jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in één schenken van f 100 —, zijn donateur(trice). Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Circulaire O. en W. — Indische vereeniging. — Perskroniek. — Feuilleton. — Uit de O.-Ind. Mail. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt van Ned. Indië. — West Indië. — Van vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indië. — Opgave Tijdschriften — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

HERINNERING.

Curaçao-avond op WOENSDAG 30 DECEMBER in het gebouw *Diligentia*, met welwillende medewerking van:

1o. den heer P. C. Brederode, concertzanger, alhier, Mevrouw H. Mackintosh—van Iterson, sopraan, Mevrouw A. Mulder—Dijkmeester, sopraan; 2o. den heer W. J. B. Watter, pianist, leerling van wijlen Prof. Reisenauer te Leipzig en Prof. Lambrino te Moscou; 3o. den heer en mevrouw Joh. Haus, voordrachten.

Volgens ontvangen mededeeling, stelt Hare Majesteit de Koningin-Moeder zich voor om, behoudens onvoorziene omstandigheden, een gedeelte van den Curaçao-avond ten voordeele van de noodlijdenden bij te wonen.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Het Hoofdbestuur van het Algemeen Ned. Verbond verzocht ons opname van het volgende: Voor de noodlijdenden te Curaçao werden tot en met 15 dezer ontvangen:

3e lijst totaal f 1729.99, met het bedrag der vorige lijsten (f 2254.52 1/2) samen f 3984.51 1/2.

Waar H.M. de Koningin. H.M. de Koningin-Moeder en Z.K.H. de Prins met belangrijke giften zijn voorgegaan, mogen de Nederlanders, meer dan tot nu toe het geval was, volgen om den stijgenden nood der Kolonie te helpen lenigen.

De bede om hulp uit Curaçao tot ons gekomen, was zeer dringend, maar heeft onvoldoende deernis gewekt.

Laat ieder in zijn kring nog eens aansporen tot de zoo hoog noodige hulp.

Laten de honderden duizenden worden!
Giften worden gaarne ingewacht bij C. van Son, Administrateur A. N. V., Wijnstraat 81, Dordrecht.

Van de afdeling Leiden:

Betreffende de causerie met lichtbeelden over een reis door West-Indië en Venezuela, die niet alleen voor den zeer geestigen spreker, maar ook voor de afdeling een groot succes is geweest, gaf B. (Dr. Boeke, hoofdbestuurslid van het Alg. Ned. Verbond) in het *Leidsche Dagblad* het volgende verslag:

„De Leidsche afdeling van de vereeniging „Oost en West” bereidde gisteravond aan haar leden een genoodigden een belangrijken en amusanten avond door een causerie met lichtbeelden over een reis door onze West en Venezuela van den heer Immink. Op onderhoudende en dikwijls zeer gemakkelijke wijze beschreef spr. aan de hand van een bijzonder groot aantal meestal zeer goede lantaarnplaatjes de eigenaardige indrukken, die men op zulk een reis opdoet.

Het leven in Paramaribo, de verschillende typen der negers en vooral der negerinnen, allerlei aardige kijkjes uit de stad, uit het Lawa-gebied, de plantages, de rivier, passeerden de revue. Demerara en Trinidad werden in een paar karakteristieke kiekjes ten tooneele gevoerd, daarna werden een aantal photo's van de kustplaatsen van Venezuela, Garupano, Cumana, Guanta, La Guyara, Puerto Cabello, vertoond; maakten wij een reisje mee naar Caracas, de prachtige hoofdstad van Venezuela, zagen daar zelfs mevrouw Castro in haar lustslot, en kwamen ten slotte aan in Curaçao, waarbij een aantal zeer mooie kiekjes ons een aardig beeld gaven van dat merkwaardige, in een tropisch klimaat verplaatste stukje Holland.

Het is alsof men een plaatsje als Hoorn of Alkmaar voor zich ziet. Steenen huizen van 2 of 3 verdiepingen, met trapgeveltjes, met kleine ruitjes, netjes geplaveide straten, een ophaalbrug en een draaibrug, de daken der huizen van glimmend zwartblauwe pannen, netjes met witte randjes langs goot en nok afgezet, kortom, men waant zich in een oud-Hollandsch stadje verplaatst.

De spreker gaf daarbij hoog op van de gastvrijheid der inwoners van Curaçao, van hun welwillend tegemoetkomen, van hun gehechtheid aan het moederland.

En het deed goed dit weer eens te hooren, nu men in Nederland helaas zoo geneigd is te vergeten, dat daarginds in die verlaten kolonie door Hollandsche onderdanen zulk een groote ellende geleden wordt, te vergeten, dat tegenwoordig in datzelfde Curaçao met zijn Hollandschen geest, met zijn propere Hollandche huisjes, reeds sinds maanden de handel stil staat, de levensmiddelen duurder en duurder worden, de bevolking gebrek lijdt, het meest noodige gaat ontbreken, hongersnood voor de deur staat. Men is zoo geneigd zich hier er met een schouderophalen en een „Het zal wel zoo erg niet zijn” van af te maken. Ook daarom is het goed, als de belangstelling voor deze zoo bij uit-

stek Hollandsche en nu zoo noodlijdende kolonie weer eens wordt opgewekt.”

De ondervolgende circulaire zal bij duizendtallen hier en in Indië worden verspreid. Ongetwijfeld zullen er onder onze lezers verscheidene zijn, die mee willen helpen om nieuwe leden voor de Vereeniging te winnen. Zóoveel exemplaren dezer circulaire als men daartoe wensch, kan men bekomen aan het bureau *Heulstraat 17, Den Haag.*

M. S.

In de Algemeene Vergadering van 11 Augustus 1908 te Breda is de wenschelijkheid betoogd om, door meer algemeene bekendheid te geven aan het streven der Vereeniging „Oost en West”, aansluiting te bevorderen van allen, die willen medewerken tot bevestiging en versterking van den band tusschen Nederland en zijne overzeesche bezittingen. Meer algemeene deelneming vragen wij van alle Nederlanders, wij verwachten daarbij den krachtigen steun van hen, wier belangen verbonden zijn of geweest zijn aan onze Indische bezittingen, van hen die daar een groot deel van hun leven, en het beste deel daarvan doorgebracht hebben, daar hun geest- en werkracht hebben tentoongespreid, — gewonnen hebben of verloren, maar in elk geval niet kunnen vergeten zijn de vele schoone dagen, de vele zonrijke oogenblikken van het milde, gulle, weelderige land.

Voor hen, die met het streven onzer Vereeniging minder bekend zijn, zij medegedeeld dat volgens hare Statuten zij zich o. a. het volgende tot taak heeft gesteld:

1. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en koloniën;
2. het steunen van alles, wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de Inlandsche kunstnijverheid;

3. het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indië naar Europa wil zenden, of gezonden, dan wel daar achtergelaten heeft, en desverlangd het houden van toezicht over die kinderen;

4. het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoop en zoovoorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekende of aldaar aangekomen personen;

5. het geven van raad wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoop en zoovoorts op verlangen van uit de Indië komende personen;

6. het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden;

7. het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de vereeniging Oost en West, enz.;

Een commissie uit de Vereeniging is werkzaam tot verspreiding van populaire kennis omtrent Ne-

derl. Oost- en West-Indië. Door de hulp der commissie zijn in samenwerking met de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen kort geleden in het licht verschenen de boekjes: *Een boekje over Onze Oost voor hen die er niet geweest zijn*, en *Iets over den Inlander en zijn zieleven*, die resp. voor 10 en voor 5 cent verkrijgbaar zijn gesteld, en door meer dergelijke werkjes, in populairen geest, over de Indische toestanden, gebruiken en behoeften zullen gevolgd worden, wanneer de beschikbare middelen daarvoor toereikend zijn.

Een commissie tot *bevordering der Nederlandsch Oost- en West-Indische nijverheid, kunstnijverheid en kunstlijf* werkt door het houden en ondersteunen van tentoonstellingen. Door haar kwam tot stand de Naamlooze Vennootschap «Boeatan», van welke werkzaamheid het tentoonstellings- en verkooplokaal in het benedenhuis in de Heulstraat n°. 19 Den Haag getuigenis geeft.

Onder de afdeling 's-Gravenhage werkt eene commissie voor *opvoeding, onderwijs, huisvesting, inrichting, enz.*, en eene andere voor *hulp aan werkzoekenden en raad aan naar Indië vertrekkenden*. Ook de andere afdelingen, al hebben zij voor deze werkzaamheden geen bijzondere commissiën, werken daaraan voor zooveel noodig en mogelijk mede.

Uit de op de jongste algemeene vergadering goedgekeurde begroting van 1909 is gebleken, dat wij wenschen een fonds te vormen tot *ondersteuning van personen, commissiën en instellingen die daaraan behoefte hebben en in of voor Indië werken*, en een fonds voor *bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende jonge lieden uit Nederlandsch Oost- en West-Indië*. Nog veel meer willen wij tot stand brengen als met het aantal leden onze geldmiddelen toe nemen.

Dan zou er van onze Vereeniging een krachtig leven kunnen uitgaan, dan kan zij worden, wat zij moet zijn, de vertegenwoordigster onzer koloniën of overzeesche bezittingen in Nederland, de leidster, de vraagbaak, de hulp voor allen en een ieder, die verbinding zoeken, in kennis en praktijk, tusschen die bezittingen en het moederland.

Kan het nu tevergeefs zijn, dat wij ons tot U wenden met het verzoek om Uwe belangstelling in ons werk te toonen door toetreding tot het lidmaatschap onzer Vereeniging?

De jaarlijksche contributie voor het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot minder dan f 5.— Wie een hoogere contributie betaalt, of wel ineens een bijdrage van minstens f 100.— geeft, wordt beschouwd als lid-begunstiger.

Voor f 1.50 per jaar dus wordt men lid onzer Vereeniging, ontvangt men o.m. gratis het *Koloniaal Weekblad* (het orgaan onzer Vereeniging, dat sedert zijn eerste verschijnen, 21 Maart 1900 *), staat onder de hoofdredactie van Mevrouw van Zuylen—Tromp, de grondlegster onzer Vereeniging, die daaraan belangeloos hare zorgen blijft wijden), treft men voorts op de leestafel der afdeling 's-Gravenhage in de Heulstraat No. 17 aan de voornaamste Indische dagbladen, en verschillende andere periodieken betreffende Indië. Dit geldt in het bijzonder voor de leden, die in Nederland gevestigd zijn; met het oog op de kosten van verzending van het orgaan kunnen in het buitenland geen leden worden aangenomen voor eene lagere contributie dan f 2.50 'sjaars, tenzij zij van het voorrecht eene kosteloze toezending van het Weekblad wenschen af te zien.

Wij zouden gaarne bereiken, dat het orgaan der Vereeniging het *Koloniaal Weekblad*, wordt een welkome bode tot allen, die belang stellen in onze overzeesche bezittingen (tot welke staatkundige partij in het Moederland men ook behoort), die naast hetgeen de werkzaamheid der Vereeniging betreft, daarin vernemen de stem uit Indië, de stemmen uit binnen- en buitenland over zaken — de koloniën geldende, mededeelingen van den dag, herinneringen uit het verledene, wenschen voor de toekomst, een wegwijzer tot andere geschriften, handelende over Indië.

Dit zou te bereiken zijn wanneer het aantal leden en daarmee onze geldmiddelen aanmerkelijk toenemen!

Komt nu tot ons allen, die belangstelling voelen voor ons streven, allen die aan Indië een deel van hun denken, hun werken, hun leven geschonken

* Deze circulaire was reeds afgedrukt, toen wij haar ter opname in het blad ontvingen. Onze lezers weten echter, dat tot 20 Augustus 1905 de leiding van *Het Koloniaal Weekblad* berustte bij den oprichter, Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN, en dat toen, na diens overlijden, deze taak door zijn echtgenoot werd voortgezet.

Red. Com.

hebben, die door vrienden en familiebetrekkingen wier lot zoozeer afhangt van de ontwikkeling onzer overzeesche bezittingen, de groote beteekenis begrijpen van een hechten en vertrouwelijk band tusschen Nederland en zijne bezittingen! Allen voorts, die trotsch zijn op onze nationaliteit, die uit de geschiedenis kennen de kracht, welke onze betrekking tot Indië gegeven heeft in de moeilijkste tijdperken van ons volksbestaan, die beseffen de waarde van onze betrekking tot Indië voor nu en in de toekomst ter handhaving van de eervolle plaats, die Nederland in de schatting der volkeren en van de menschheid inneemt! Niet alleen tot de Nederlanders in Europa richtte zich onze roepstem. Dat zij ook weerklankte in de landen van Overzee tot ieder ingezetene van Nederlandsch Oost- en West-Indië, Europeaan, Inlander of Vreemde Oosterling, wier belangen wij gaarne zooveel wij vermogen, ter harte zullen nemen. Schraagt gij allen onze krachten, opdat de Vereeniging «Oost en West» moge rijpen tot eene vereeniging waar men in den volsten zin des woords vertegenwoordigd vinde:

INDIË IN NEDERLAND.

Wie verder wenscht te worden ingelicht omtrent onze Vereeniging, wende zich tot den Secretaris, den heer E. VAN ASSEN, die op het bureau in de Heulstraat no. 17 als regel dagelijks — Zon- en feestdagen uitgezonderd, te spreken is van 9 tot 12 uur.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging «Oost en West».

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
A. B. J. PRAKKEN, W^d Onder-Voorzitter.
E. VAN ASSEN, Secretaris.
A. A. C. HARTING, Penningmeester.
TH. ALMEROOD.
T. GERDES OOSTERBEEK.
PROF. MR. J. E. HEERES.
O. H. KUIJCK.
L. A. H. LAMIE.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN geb. VAN SCHAIK.
J. L. PIERSON.
J. C. VAN REIJN.
MR. H. SMEENGE.
Mevrouw M. TEN BOSCH geb. BOSSCHER.
Jhr. Mr. J. L. W. C. VON WEIJLER.
TH. J. H. VAN ZIJLL DE JONG.

's-Gravenhage, December 1908.

De „Indische Vereeniging”.

Reeds lang wisten wij, dat er een bond der hier te lande studeerende Indiërs in den maak was. Toen wij nu dezer dagen daarover berichten in de groote dagbladen lazen, vroegen wij den heer R. Soetan Casajangan er naar en mochten het volgende antwoord ontvangen:

Leiden, 22 December 1908.

„In antwoord op uw schrijven ddo gisteren, deel ik U beleeft het volgende mede:

Drie jaar geleden was ik reeds van plan, om eene vereeniging voor de Indiërs hier te lande op te richten. Daar ik 't toen te druk had, kon ik mijn plan niet ten uitvoer brengen.

In de maand Juni van dit jaar kwam de heer Mr. J. H. Abendanon mij opzoeken en vroeg, of ik er wel eens over gedacht had eene vereeniging voor de Indiërs te stichten. Ik beantwoordde deze vraag bevestigend en daarna moedigde hij mij aan om dit nuttige plan door te zetten. Hierop koos ik een van de Indiërs als mijn medewerker, n.l. den heer R. M. Soemitro. Nu zonden wij aan alle Indiërs, die in Nederland studeeren, eene uitnodiging tot bijwoning der stichtingsvergadering.

Op den 25sten October l.l. te 2 uur kwamen wij, 15 Indiërs, bijeen ten mijnent, op de Hoogewoerd 49 Leiden, en werd de 1e vergadering gehouden. Ik droeg den heer Soemitro op, de vergadering te leiden; de heer R. Hoesein Djajadiningrat was voorloopig secretaris.

Na de openingsrede van den voorloopigen voorzitter werd het concept der statuten en van het huisr. reglement voorgelezen.

Met algemeene stemmen werden de voorloopige statuten in beginsel goedgekeurd en tot de oprichting der „Indische Vereeniging” besloten.

Daarna gingen wij over tot het kiezen van het bestuur.

a. Tot voorzitter der vereeniging werd gekozen: R. Soetan Casajangan Soripada.

b. Tot secretaris en penningmeester werd R. M. Soemitro benoemd.

Namens de vereeniging dankte de voorloopige voorzitter den heer Soetan C. S. voor zijn initiaaf en wenschte den beiden heeren geluk met hunne benoeming.

Eene commissie, bestaande uit R. Soetan C. S., R. M. Soemitro, R. M. P. Sosro Kartono en R. Hoesein Djajadiningrat, werd benoemd tot nadere samenstelling van de statuten en reglementen.

Op den 15den November l.l. werd de 2e vergadering in den Haag gehouden.

De voorzitter opende de vergadering, de commissie gaf de statuten en het reglement in bespreking; de artikelen werden een voor een nagegaan en vastgesteld en daarna met algemeene stemmen aangenomen.

De voorzitter dankte de commissie, de leden der vereeniging enz., en sloot de vergadering.

Dit is de geschiedenis van de „Indische Vereeniging.”

Mocht U voornemens zijn dit in ons weekblad mede te deelen, ook als opwekking om toe te treden als donateurs enz., dan heeft dit mijne volle sympathie.

Tegelijkertijd zend ik U ook een exemplaar der statuten en van 't reglement.”

Uit die statuten (welke ook ter kennisname op de leestafel Heulstraat 17 liggen) nemen wij hier enkele artikelen over:

Art. 1. De Vereeniging draagt den naam van „Indische Vereeniging” en is gevestigd in Den Haag.

Art. 2. Het doel der Vereeniging is het bevorderen der gemeenschappelijke belangen van de Indiërs in Nederland, en voeling te houden met Nederlandsch Oost-Indië. Onder Indiërs verstaan we de inheemsche bewoners van Nederlandsch Oost-Indië.

Art. 3. De Vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

a. 't Bevorderen van den omgang tusschen de Indiërs in Nederland.

b. 't Aanmoedigen van de Indiërs om in Nederland te komen studeeren.

Ter toelichting van dit laatste staat in art. 2 van het huish. Reglement:

De Vereeniging tracht 't aanmoedigen van de Indiërs om in Nederland te komen studeeren, aldus te doen:

a. door inlichtingen te geven omtrent de studie en het verblijf in Nederland;

b. door 't helpen van de pas aangekomen Indiërs.

c. door desgevraagd alle mogelijke inlichtingen over Nederland te geven.

Verder zegt artikel 5 der statuten:

De Vereeniging bestaat uit: a. Gewone leden. b. Eeleden. c. Donateurs.

Art. 6. Gewone leden kunnen alleen zijn de in Nederland verblijf houdende Indiërs.

Art. 7. Eeleden kunnen zijn zij, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt tegenover de Vereeniging. Zij worden benoemd op voorstel van het bestuur of van drie leden, met minstens 3/4 van het aantal geldig uitgebrachte stemmen.

Art. 8. Donateurs zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minstens f 3.— of een bedrag ineens storten van minstens f 15.—

Wij behoeven eigenlijk hieraan niet meer toe te voegen, dat wij onzen lezers warm aanbevelen deze nuttige vereeniging als blijk van belangstelling te steunen, door als begunstiger toe te treden. Dit spreekt wel van zelf.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Een waarschuwend woord van Mr. C. Th. van Deventer over de toestand in Atjeh in *Land en Volk*. — Repliek hierop van het *Algemeen Handelsblad*. — Uit de Atjeh-brief der *Nieuwe Courant*: overste Swart aan het werk.

(Mr.) C. Th. v. D(eventer), zegt in *Land en Volk*, dat het moeilijk is, een gevoel van bezorgdheid te onderdrukken omtrent den loop der gebeurtenissen in Atjeh.

„De opdracht van den heer Liefreick vormt, zoo schrijft hij o.m., een zeer voornaam element van 't door den minister ontvouwd en door de Tweede Kamer goedgekeurde Atjeh-program: den onmisbaren waarborg dat de in dat program nedergelegde beginselen naar behooren, d.i. met wijsheid en zaak-kennis, zullen worden uitgevoerd.

Tot heden is echter die onmisbare waarborg achterwege gebleven. Reeds bij het jongste Atjeh-debat bleek van bezorgdheid, hierdoor gewekt. De vraag werd gesteld, of de heer Liefreick ziek was en zoo ja, op welke wijze in zijne vervanging zou worden voorzien? De minister moest het antwoord schuldig blijven, maar wist wel mede te deelen dat men in Indië van plan was een speciaal bureau voor de

Buitenbezittingen op te richten, staande onder een adviseur, welk bureau dan het contact zou moeten vormen, tusschen het centraal gouvernement en de bezittingen buiten Java. Hij achtte het niet onmogelijk, dat indien te eeniger tijd — ik hoop dat dit nog lang zal duren — de heer Liefcrinck zijn speciale kennis niet meer zal kunnen stellen in dienst van deze zaak, de abnormale regeling voor Atjeh zal overgaan in de normale, die dan getroffen zal zijn in alle buitenbezittingen.

Sedert deze verklaring is afgelegd, is meer dan een maand verstreken en nog altijd blijft de tiding uit, dat de heer Liefcrinck uitvoering heeft gegeven aan het hem verleende mandaat. Wel is intusschen het bureau voor de Buitenbezittingen tot stand gekomen, aan welks hoofd de bekende oudkapitein der infanterie, de heer Colijn, gesteld is. Het zou voorloopig van meer belang geweest zijn, indien ter vervanging van het richtig Atjeh-beheer een afdoende maatregel getroffen ware. De tijd dat dit bureau zijn bemoeienis ook tot Atjeh uitstrekt, kan toch nog niet gekomen zijn, eensdeels niet, omdat de gansch bijzondere omstandigheden waarin dit gewest verkeert waarschijnlijk nog langen tijd een „abnormale regeling“ als waarvan de minister sprak, zal vereischen, maar anderdeels niet, omdat de heer Colijn wel de laatste is, die in deze periode der Atjeh-lijdensgeschiedenis als adviseur of dwarskijker van den gouverneur van Atjeh en als contactvormer tusschen dien bestuurder en den gouverneur-generaal zou kunnen optreden. De heeren Colijn en Swart zijn vogels van één veeren, beiden verdienstelijke officieren, met militair-civiele neigingen, maar dat gene dezen zou kunnen voorlichten met een op ervaring en degelijke studie grondel kennis van bestuurszaken; dat een Colijn een Liefcrinck als raadsman van een Swart zou kunnen vervangen — ieder, die het verleden van deze landsdienaren kent, zal de ongerijmdheid van dit denkbeeld beseffen.

Wij staan dus voor het feit, dat de uitdrukkelijk toegezegde waarborg voor de richtige uitvoering van het Atjeh-program, nog altijd niet aanwezig is. Het is reeds jammer genoeg, dat juist in de gewichtige aanvangsperiode van het nieuwe bestuur, de periode waarin grooter dan ooit de gevaren zijn voor die onbedachtzaamheid die jarenlang doet schreeën — het den gouverneur aan de onmisbare leiding van den vakman ontbroken heeft. Het zou nóg meer te betreuren zijn, indien, om welke redenen ook, die leiding en voorlichting in de toekomst moesten ontbreken. Want daardoor zouden, naar de eigen woorden van den minister, aan het opperbestuur en aan het volk van Nederland de waarborgen onthouden worden, dat zich niet herhale wat geschied is.

Het is te hopen, dat straks, bij de behandeling der Indische begrooting in de Eerste Kamer, den minister de gelegenheid zal worden geschonken op deze gewichtige zaak het volle licht te doen vallen.

In het onderschrift bij een telegram door het *Algemeen Handelsblad* uit Batavia ontvangen, waarin melding gemaakt wordt van het overleg, dat tusschen den gouverneur-generaal en overste Swart thans gepleegd wordt, schrijft het blad naar aanleiding van deze waarschuwing van Mr. v. Deventer, die tusschen twee haakjes zeer van pas komt, o.m. het volgende:

„Deze afgevaardigde blijft nog steeds vasthouden aan het door hem aangegeven denkbeeld om den gouverneur van Atjeh eenen raadsman ter zijde te stellen, en ziet in de zending van den heer Liefcrinck een vervulling van dien wensch, niettegenstaande door den minister van koloniën duidelijk ook nog bij de beraadslagingen over de Indische begrooting in de Tweede Kamer, is uiteengezet, dat hoofddoel van die zending was: toezicht te houden op den gang van zaken in Atjeh.

De minister van koloniën deelde zeker den 10en Nov. 11. in de zitting der Tweede Kamer mede, dat de gouverneur-generaal „door de opdracht aan den heer Liefcrinck, ten doel hebbende om een levend contact tusschen Buitenbezittingen en Kotaradja daar te stellen, getoond heeft te beseffen, dat aan het opperbestuur en aan het volk van Nederland waarborgen moeten gegeven worden, dat zich niet herhale wat geschied is“.

Indien de heer Van Deventer, die deze zinsnede aanhaalt tot versterking van zijn betoog voor het door hem voorgestelde, maar door de regering te recht verworpen denkbeeld der aanstelling van een vasten regeerings-commissaris voor Atjeh, die aanhaling in haar verband werkelijk gelezen had, dan zou hij bemerkt hebben, dat het geschiedt, wat zich niet meer zou mogen herhalen, was, dat niet genoegzaam toezicht gehouden was op den gang van zaken in Atjeh.”

Uit den jongsten Atjeh-brief der *Nieuwe Courant* nemen wij het volgende over:

„Het klinkt vrij wonderlijk, zegt hij, dat er in Atjeh iets met goedheid en meegaandheid is bereikt. Tegenover hen, die aldoor maar rieden: „sla er nog meer op, want ze hebben nog niet genoeg gehad!“ konden wij er telkens op wijzen, hoe het einde van zulke methode niet is te voorzien, — afgezien nog van het onzedelijke. In vier jaar tijds is de troepenmacht gelegerd tusschen Edi en Merdoe vervijf-

voudigd, hetgeen toevallig mogelijk was, doordat in aan onthouden werden. — bv. aan het Melaboehsche en Tapa-Toeansche. Desniettegenstaande ging het ter Noordkust hoe langer zoo ongelukkiger.

Gouverneur Swart heeft den hoog-zedelijken moed getoond met dit barbaarsche bestuursstelsel te breken. Hij ging overal met de menschen praten en overleggen, ja heeft zich niet door valsche schaamte laten weerhouden om te bekennen: „wij hebben jengens ulieden verkeerd gedaan.“ Men heeft in de mail reeds kunnen lezen, hoe de audiëntie ten gouvernementshuize in den kraton, bij gelegenheid van het idoe 1 pitrah op 28 October, niet anders is geweest dan een te rechtertijd gebruikmaken van de milde stemming, waarin ieder Mohammedaan bij het einde der pbeasa is. Swart heeft de menschen — ook de minder goedgezinden en die waren er heel wat — dien dag ingepalmd, en de regeering heeft dat bezegeld, door de riddering van toeanke Machmoet, den voornaamsten Atjeh-ter audiëntie aanwezig.

De geest onder de Atjehsche hoofden ter Noordkust is nu zeer opgewekt. Inzake het „wegentonds“ — dat sinds December a. p. niet meer werd gebruikt en op 1 September formeel buiten werking is gesteld — is eindelijk de groote comptable schoonmaak gehouden, waarop wij zoo dikwijls hebben aangedrongen. Na de publikatie van het rapport Van Heutz kon het moeilijk anders; want het gaat toch niet aan te zeggen: wij hebben de menschen grovelijk benadeeld, doch het onrechtmatig benaderde niet te restitueeren. Die restitutie is dan ook gebeurd. Begin October heeft gouverneur Swart den vreeselijk gevilden hoeloebalangs — men denke slechts aan die in het Keumangangebied — 2 ton uitbetaald van de op de bonne foel opgelegde boeten en inhoudingen en gevorderde waarborgsommen. Tijdens de voorlaatste tournee zijn nog eens anderhalve ton uitbetaald.

Dat werkje is niet zoo maar automatisch gedaan. Dan had zich wel eens de meening kunnen vestigen, dat het hier een drastisch spaarsysteem betref. Overal heeft de gouverneur koempoelan met de hoofden gehouden en den lieden ronduit gezegd, dat er ten onrechte over het hun aankomende wegens traktementen en hasil-djalan was beschikt, en dat de overheid geen recht had maar in het wilde weg geld te vorderen in den vorm van boeten en waarborgsommen. Toen het in de Oostersche wereld ongehoorde, maar toch met het rechtsgevoel van ieder menschenkind strookende, feit: eerlijke afrekening plaats had, zal bij menigeen het ijs zijn gesmolten. Te meer nog, daar het niet bij restitutie is gebleven. Door heel Atjeh, Gajoe en Atlas meegerekend, wordt nu niet zooveel meer beboet en ingehouden als in de laatste zeven jaren in bijna iedere controle-afdeeling afzonderlijk.

Wat wonder, dat in het kapitaal-arme land — waar de veestapel, sieraden van vrouwen en meisjes, dierbare erfstukken vaak verdwenen, zonder dat de bezitters zich van eenigen schuld bewust waren — menigeen halsturig werd? Het is voor de zoo-veelste maal, dat wij over deze treurige dingen spreken, thans echter met de innige voldoening, dat er aan deze misstanden een einde is gekomen. Nog zijn er, die roepen van „gevaarlijke vrijgevigheid“ van „een probeerseltje om de hoofden lekker te maken“. Dat zijn misschien menschen, die rust noch duur zouden hebben als baboe of huisjongen een dubbeltje aan hen tekort kwamen...

En aan het slot van zijn brief schrijft deze correspondent:

„Vanaf het begin van het optreden van overste Swart als Atjeh's gouverneur mochten wij er op wijzen hoe het geluk met hem was, terwijl bij dat van zijn voorganger de moeilijkheden zich opstapelden. Dit is geheel afgescheiden van verdiensten of tekortkomingen van de titularissen. Dat by. toekoe Bèn e.s. eindelijk het hoofd in den schoot legden en de Pédirsche patrouilles den oelama's grooten afbreuk toebrachten; — dat buiten Atjeh de belastingmoeilijkheden in het Padangsche spoedig ten einde liepen, zoodat reeds in Juli de daarheen gedirigeerde troepen vrijkwamen en op 16 Nov. het laatste gedeelte, nl. het 3e eskadron cavalerie, vertrok, — dit zijn blinde meevallers. Het is echter ontegenzeggelijk de verdienste van den nieuwengouverneur, dat hij het geluk blijmoedig naloopt.

Dat de regeering hem daarin haar steun blijve verleen. Dit is zoo noodig, omdat het verre van zeker is, dat bij een hernieuwde opleving van het militant verzet in Atjeh de noodige middelen tot demping daarvan er zullen zijn, — tenzij na zeer belangrijke legeruitbreiding. En daartoe zijn de omstandigheden uiterst ongunstig. De werving heeft in Amboina en Menado de grens bereikt, op Java zoo goed als en aan Europeanen komen we duizenden te kort.”

Uit de O.-I. Mail.

Na de poeasa werd aan de Javabode uit Kota Radja geschreven, dat er gedurende die maand van verhoogd godsdienstleven, nagenoeg geen tekenen van verzet waren opgemerkt. Daaruit werd toen geconcludeerd, dat de pacificatie prachtig vorderde. Wij zouden ons, schrijft het *Soer. Hblad*, met dien correspondent gaarne hebben verheugd in

Th. A. A. SIMONIS
 34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.
 TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

Groote keuze
 Wollen en Donzen
DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

INSTITUUT VOOR VREEMDE TALEN.
 VEREENIGING VAN DOCENTEN.
 DIRECTEUR: Dr. W. F. STUTTERHEIM.

Latijn — Grieksch — Fransch — Duitsch — Engelsch — Spaansch — Italiaansch — Russisch — Zweedsch — Noorsch — Deensch — Maleisch — Javaansch en Soendaneesch.

Prospectus en inlichtingen: van Galenstraat 1b.

FRANS MIGA
 MEC. DENTIST.
 VAN KINSBERGENSTRAAT 78. — DEN HAAG.

Dagelijks te consulteeren van 9-4 voor plaatsing van **KUNSTTANDEN en GEBITTEN.**

Speciale bewerking voor de Tropen.

dien gunstigen ommekeer, wanneer niet reeds sinds jaren de poeasa een tijdperk van kalmte was geweest in een strijd, die nog steeds op Noord-Sumatra wordt gevoerd. En dat is heel begrijpelijk. In vroegere jaren, toen het verzet op Atjeh werd aangewakkerd door de geestelijke hoofden, die men in zekeren zin kon beschouwen als de leiders van dat verzet, moest de vastenmaand voor den Atjehner wel zijn een periode, waarin een Allah welgevalig werk — het uitroeien der overheerschende Kahirs — het meeste werd geapprecieerd en dies ging hij er zelfs met de leege maag op uit, om te „man pasang” of ander katekwaad uit te halen. Nu echter de invloed der geestelijkheid op Atjeh geïninkt is en de godsdienstoorlog van voorheen is geworden een van benden van schuldige uitgewekenen en beroepsroovers tegen den overheerscher, een guerilla tegen vogelvrij verklaarden, die om Allah noch zijn gebod geven, is er geen enkele reden meer om te verwachten, dat in de poeasa meer vijandelijkheden zouden worden gepleegd dan voor of na de vasten. Integendeel zullen de steeds meer opgejaagde benden in het feit, dat de gehele, reeds tot rust gekomen bevolking juist in die periode in haar kampongs en haardsteden blijft, een aanleiding vinden, om in haar schuilhoeken den tijd af te wachten, dat het landbouwbedrijf of de handel de meeste mannen weer naar elders trekt en daardoor het leven op kosten der rustige bevolking gemakkelijker en minder gevaarlijk wordt.

De telegraphische berichten, welke ons na de poeasa over Atjeh bereikten, toonden aan, dat onze verwachting gegrond was. Niet alleen, dat in de poeasa — naar later bleek — ook doden en gewonden aan onze zijde gevallen zijn; na de poeasa had het er alles van, of de mindere activiteit gedurende die periode moest worden goedge maakt door een krachtiger optreden. Tusschen 30 Oct. en 9 November kregen wij volgens berichten uit Buitenzorg weer twee doden, 3 zwaar gewonden en 6 licht gewonden. Dat zijn cijfers, die er op wijzen, dat de toestand er onder den nieuwen Atjehschen gouverneur nog niet zoo op verbeterd is, dat er reeds aanleiding zou bestaan, bij een vergelijking met het bestuur van zijn voorganger, van vooruitgang te spreken.”

Onder het opschrift:

De Eerste Vruchten.

schrijft het Bat. Nieuwsblad:

Onze correspondent te Poerworedjo schrijft ons: „Zooals reeds door een uwer correspondenten is medegedeeld, bestaat te Poerworedjo bij de halte S. D. S. Klampok (Banjoemas) een onderafdeeling van Boedi Oetomo onder de loerahs. Ik vernem thans, dat de leden dier afdeeling met elkander zijn overeengekomen, om de gronden in hun desa's voortaan voor niet minder dan f 60 aan de suikerfabriek aldaar te verhuren. Tot dusver ging de grond tegen den spotprijs van f 45 per bahoe aan de fabriek.”

Een kort bericht, maar dat een wijd perspectief opent. Ziedaar, kalm gedemonstreerd, wat Boedi Oetomo in deze richting zijn kan voor de bevolking. Door de ontwikkeling van het solidariteitsgevoel, door het doen doordringen van het besef van gezond eigenbelang, kan de landbouwer, zijn goeden grond op hooger waarde aanslaande, reeds dadelijk een bron van inkomsten rijker doen vloeien. Inderdaad is dit te danken aan door Boedi Oetomo wakker geschud besef, dat in eendracht kracht ligt, dat men door solidariteit de macht heeft het exploiteerend kapitaal der blanke onderdanen tot redelijke concessies te dwingen.

Subsidie aan de pers.

De wedono van Tordjoen (Sampang) R. Sosro Danoe Koesoemoe, redacteur van het pas herboren maandblad *Pewarta Prijaji*, vraagt regeeringssubsidie tot instandhouding van zijn blad, zoo lezen wij in het *Soer. Hbl.*

Dat zal niet gaan, meent het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*, en de landvoogd zal zich voor de tweede maal niet willen blootstellen aan stekeligheden, welke hij van de pers heeft moeten verdueren ter zake van het nog niet terugbetaalde renteloos voorschot van f 20.000 aan den heer Cloekener Brousson.

De geachte wedono noemt zijn blad euphemistisch de brug tusschen Inl. ambtenaaren en Gouvernement.

Dat kan Tirta Adisoerjo met evenveel zoo niet meer recht beweren van zijn weekblad *Medan Prijaji*. Al heeft Tirta niet zulke krachtige medewerkers als zijn confrater, die den regent Oetjo van Japara, Mr. W. F. Haase, lid van den raad van

justitie te Semarang en Mr. A. Neitzell de Wilde, leeraar in de rechtswetenschap te Probolinggo, tot steunpilaren krijgt, is de *Medan Prijaji* onder Tirta's redactie tot dusverre bij de inlanders heel wat meer populair dan de vroegere *Pewarta Prijaji* ooit was”, meent de redactie.

Wat niet was, kan echter nog komen, zouden wij meenen. De regering deed misschien wijzer, met beide Inl. ambtenaars-bladen een kleine subsidie toe te staan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Soedah moelai bintang terang (letterlijk: de ster begint reeds te schitteren, „het daghet”) roept Lim Wi ieng in *Horo* verheugd uit. Wel is waar heeft men zich, zoowel in China als hier, eeuwen lang niet 'tminst om de Chinezen in Indië bekreund — maar plotseling hebben de Zon des Hemeis*) en Neerlands Vorstin hunne ietde over hen uitgestort! De Chinese kinderen, die de Chinese scholen hebben bezocht en door tusschenkomst der vereeniging *Tiong Hoa Hwe Kwan* naar *Tiong Kok* (China) gaan, om daar nunnepvoeding te voltooien, worden nu te Nanking voor rekening der Chinese Regeering onder dak gebracht en verder onderwezen. Van Staatswege wordt dan toezicht op hen uitgeoefend.

Het schijnt, dat zulks de overheid in Nederlandsch-Indië heeft ontstemd, meent de schrijver, de volgende niet onaardige vergelijking makend: Wanneer men een eendenei (beeld voor den naar Indië getogen Chinese) door een hen (= het Gouvernement van Nederlandsch-Indië) laat uitbroeden, komt er natuurlijk een eend (= de baban of peranakanchinees) uit, maar wanneer de moeder-eend (de Regeering van *Tiong Kok* (China) het jonge eendje weer tot zich terug wil nemen, zal de hen zich daartegen verzetten.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië heeft thans met groote kosten verscheidene scholen voor Chinese kinderen opengesteld om hun gelegenheid te geven de Nederlandsche taal aan te leeren. Erkentelijk voor deze welwillendheid, moeten de Chineseen hunne beide handen ophffen.

Alvorens echter te besluiten, welk onderwijs men de kinderen zal laten volgen, moeten de ouders goed nagaan, meent hij, wat het meest in het belang van hun ras is; want de gevolgen zullen niet alleen het tegenwoordig, maar ook alle volgende geslachten gelden.

Pembantoe wijdt in datzelfde blad een artikel, getiteld: *Kemadjoean di Tiong Kok* (Vooruitgang in China) aan de door de Chinese Regeering getroffen maatregelen om aan het opiumgebruik in *Thian Tjin* voor goed een einde te maken. Zij heeft een Amerikaansch geneesheer, die een middel had uitgedacht om iemand het schuiven af te leeren, ontboden en alle opiumschuivers worden gedwongen om dat middel te gebruiken, onverschillig van welken stand of rang zij zijn.

Tiong Hoa Wi Sien Po spreekt hare ingenomenheid uit over het denkbeeld van het „Koloniaal Weekblad om de rubrieken „Wat de Chinese vertelt”, en „Wat de Inlander zegt” op te nemen. Zij hoopt, dat daardoor de stem van Chinese en inboorling — de luide en smartelijke stem, die om recht en verlichting van lasten smeekt, tot aan de voeten van den troon moge komen, dat, door de hulp der Redactie-commissie van het *Koloniaal Weekblad*, aan de stem der maleische pers door de overheid aandacht zal worden geschonken, niet alléén om na te gaan, wat in strijd is met het drukpersreglement, zooals nu geschiedt, maar opdat onze gele en bruine broeders zullen mogen ondervinden, dat hunne stem niet is die eens roependen in de woestijn, en dat hunne wenschen niet altijd onvervuld blijven.

In het voor de dames bestemde deel van het blad geeft *Kornelia Lie* aan, op welke wijze de vrouw haar lichaam moet verzorgen. In tegenstelling met hare Europeesche zusters, zegt zij, bestaat bij de Chinese vrouwen de verzorging van het lichaam alléén in het druk kauwen van siri, in het vijlen der tanden, het wegscheren van het haar op aanzicht en voorhoofd en meer dergelijke dingen, welke volstrekt geen nut hebben. Zij moest liever zorgen voor reinheid van het lichaam en altijd nette en schoone kleren dragen.

Tjoe Tjoen Nio beaamt ten volle, hetgeen een harer zusters in een vorig nummer van het blad schreef over het dobbelen in sterthuizen. Het is in strijd met de goede zeden, dat de dobbelaars in een huis, waar droefheid heerscht, zich aan het spel overgeven, van tijd tot tijd hare vreugde over het winnen door luid gejuich te kennen geven, dan wel hare ergernis over een verloren spel toonen. De huisheer moet geen speelkaarten voor

de gasten gereed leggen, vindt zij, en als men er om vraagt, moet hij ze niet geven.

Waarvoor draagt men witte kleren (Chinese rouw) vraagt zij veronwaardigd, als men komt om zich te vermaken en uit winstoejag? Moet men er zich niet over scamen? Het heet, dat men zijne deelneming komt betuigen; in werkelijkheid is het om geld te verdienen. Schrijfster heeft opgemerkt, dat Europeesche dames in een stierhaus komen om hare belangstelling te toonen en de treurmannen in de verschillende werkzaamheden bij te staan. Dat moesten de Chinese vrouwen ook doen.

In *Pewarta Soerabaja* steekt *Hercules* den draak met de ceremonien bij Chinese begravenissen. Men maakt veel werk van het graf, opdat dit de aandacht trekke. De offergaven, bestaande uit eenden, kippen enz. dienen tot niets en wekken slechts den iachlust op. Is het niet gek, vraagt hij, om kookgereedschap, borden, schotels, kopjes stuk te slaan? Het gekste is, vindt hij, dat men de door den overledene tijdens zijn leven gedragen kleren verbrandt, in plaats van ze aan familieleden en vrienden te geven. Waarom verbrandt men ook niet de sieraden van goud en edelgesteenten? Zouden dezen den geesten der gestorvenen minder welgevallig zijn? Het meest belachelijke van al die ceremonien noemt hij het verbranden van huizen, huisraad, rijtuigen, paarden, ja, zelfs een automobiel van papier, opdat de overledene aan de overzijde van het graf die dingen in werkelijkheid zou hebben! Het is z.i. groot onzin en noodeloos geldverspillen. De vereeniging *Tiong Hoa Hwe Kwan* zal, hoopt hij, aan deze dwaze gewoonten een einde maken.

*) Een der titels van den Hong té (keizer) van van het Chinese Rijk.

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

Raden Soetan Casajangan Soripada, de in Leiden studeerende Batak-onderwijzer, heeft de vriendelijkheid gehad aan de redactie van dit weekblad te doen toekomen No. 133 van de *Pertja Barat*, waarin zijn in ons nummer van 17 September j.l. geplaatst artikel: „Op welke wijze kan Indië vooruitgeholpen worden” door *Mohamad Jaman galar Radja Endah*, onderwijzer aan de inlandische school te *Sawah Loento*, besproken wordt. De schrijver wenscht zijn stuk besproken te zien als een vervolg op *Raden Soetan's* geschrift. Hij wijst er op, dat de kleine man thans nog vertrouwen stelt in het geloof aan onkwetsbaarheid, aan tooverformulieren, enz., dat het hem ontbreekt aan goede manieren, aan trouw aan de overheid, en meent, dat dit een gevolg is van gebrek aan kennis. Wil men het volk waarlijk verbeteren, dan moet men de jeugd goed leiden, waarschuwt hij en vraagt: Wat is beter, dat in een dorp alle of de meeste inwoners bedreven zijn in het lezen, schrijven, rekenen enz., of dat de innerlijke ontwikkeling der inwoners van een land hooger is dan die der „beroeek” (een aapsoort). Hij hoopt dat in de *Padangsche Bovenlanden* op zijn minst nog een honderdtal scholen zullen verrijzen, welke dagelijks door gemiddeld 50 à 100 leerlingen bezocht kunnen worden, zonder den lande meer te kosten, dan een kleine subsidie. Verder geeft schrijver aan, op welke wijze deze scholen tot stand zullen komen en aan welke eischen het onderwijzend personeel zal moeten voldoen.

Het denkbeeld om in het *Koloniaal Weekblad* de rubrieken „Wat de Inlander zegt” en „Wat de Chinese vertelt” op te nemen wordt ook door de *Bintang Soerabaja* zeer toegelicht. Nu wordt, zegt dat blad, de stem van de inboorlingen van Nederlandsch-Indië door dat weekblad naar heinde en verre geteefoneerd. De maleische bladen zijn nu niet meer alleen voor den snijpermand der Europeanen in Indië bestemd. Wat geven de blanken hier om de stem van *Kromo* en *Babah*, die brengt immers geen halven cent in hunne zakken? Alléén als er sprake is van „boycot” schenkt men aandacht aan de maleische pers. Deze blanken zouden véél door de maleische bladen te weten kunnen komen, maar zij slaan er geen acht op.

Dit artikel is in extenso door de *Tjahaja Sumatra* overgenomen.

In *Poetri Hindia* vertelt *Fathoeldjannah*, leerlinge aan de school te *Kota baroe*, op welke wijze inlandische meisjes zich nuttig kunnen bezig houden, een beschrijving van hare kinderjaren gevend. Alvorens 's morgens naar school te gaan verrichtte zij eenige huishoudelijke bezigheden al water koken, kopjes en borden omspoelen, den vloer veyen, de kleederen harer broertjes en zuster wasschen, enz. Na schooltijd hielp zij hare moeder in de keuken. In haren vrijen tijd, 's Zondags en in

de vacantedagen arbeidde zij in haar tuintje achter het huis en verzorgde zij hare kippen. Het tuintje bracht wekelijks 5 cent op; de eieren en de kippen, welke zij weg wilde doen, verkocht zij aan hare moeder.

In **Pembrita Atjeh** laat zich weer een stem tegen het dobbelen hooren. **Sigirik haloes** toont in een artikel het verderfelijke van het spel aan. Hoe vele jonge menschen, zegt hij, zijn niet door het dobbel-spel tot armoede vervallen. Schrijver vertelt van drie javaansche jongelingen van 16 à 17 jaar, die, door den speelduivel bezeten, zoo ver kwamen, dat zij voor soldaat hebben geteekend, dus als het ware hun hoofd verkochten. Van een anderen dobbelaar wist hij, dat zijne kleederen af en toe in het pand-huis een plaats vonden. Ook zijn hem gevallen bekend, dat menschen zijn gaan stelen, alleen om geld te hebben voor hun inzet. Het zal zeer moeilijk gaan, meent hij, om het spelen te verbieden. Doch zou de verkoop van artikelen, benodigd voor het spel, niet verboden kunnen worden?

Mercurius bespreekt in **Pantjaran Warta** op sarcastische wijze de **Ka o e m m o e d a** — de jong-Indiërs, wiër streven zich bepaalt tot het nadoen van den Europeaan, somtijds op een belachelijke wijze. Zoo ging een van deze jong-Indiërs, vertelt schrijver, eens naar een stalletje om sigaren te koo-pen. Hij sprak het Maleisch op zijn Europeesch uit. Op zijne vraag, wat de sigaren kostten, antwoordde de eigenaar van het stalletje: „vijf cent, babah.” De jong-Indiër vond het niet aangenaam, dat hij niet met „toewan” (mijnheer) of „sinjo” (jongenheer) maar met het voor Indo-Chineezers ge-bruikte vocatief, betiteld werd.

Toen een Europeesch soldaat, die bij het stalletje stond, hem daarna in het Nederlandsch aansprak, moest hij verklaren, die taal niet te kennen!

WEST-INDIË.

CULTURES.

Het gaat met de bacoen-cultuur nog altijd niet geheel naar wensch. Herhaaldelijk toch zien we, dat de inspecteur van den landbouw zich genoodzaakt zag den planters, die met gouvernementsteun de cultuur ter hand namen, te wijzen op hunne ver-plichtingen.

In zijne laatste, in de West-Indische bladen ge-publiceerde circulaire gaf dr. van Hall te kennen, dat hem door de controleurs van verschillende plan-tages was gerapporteerd, dat in de eerste en twee-de serie aanplantingen sommige velden te lang in wijd bleven staan, of dat velden, die gevorkt had-den moeten worden, niet gevorkt zijn. Ook wer-den op sommige plantages de stoelen, die door Pa-nama-ziekte waren aangetast, niet met de noodige activiteit uitgedolven.

Ten slotte werd de waarschuwing van den in-specteur om de arbeiders, die voor de 1e of 2e serie aanplantingen vereischt werden, niet te werk te stellen aan de 3e serie, hier en daar eenvoudig genegeerd.

Den controleurs is thans opgedragen zeer nauw-keurig na te zien, dat het onderhoud van de 1e en 2e serie niets te wenschen overlaat, vooral wat het wieden betreft. Mocht een onderneming, on-danks de orders van de controleurs, hierin te kort schieten, dan zou de inspecteur zich verplicht ach-ten den gouverneur te adviseeren om het beheer van zulk een onderneming over te nemen, ook zonder dat eenige verdere waarschuwing aan de onderneming is gegeven.

Het is te hopen, dat deze waarschuwing helpen zal, en dus de bedreiging niet behoeft te worden uitgevoerd.

De kleine landbouwers beginnen zich nu ook meer op deze cultuur voor den uitvoer toe te leggen. In de verschepping van 7525 bossen bacoen per ss. „Suriname” op den 21en November ll. waren 60 bossen begrepen van kleine landbouwers van Lely-dorp en Adrichem.

Wat de cacao-cultuur aangaat zien we uit de door **Onze West** gepubliceerde gegevens, dat de uit-voer van cacao gedurende de drie eerste kwartalen van dit jaar reeds den geheelen uitvoer van dat product in 1907 overtreft.

De totale uitvoer in 1907 bedroeg toch 1.625.261 kilogram, terwijl in de eerste negen maanden van dit jaar reeds 1.648.302 kilogram cacao werden uit-gevoerd. Veel zal nu waarschijnlijk voor 1908 hier niet meer bijkomen, daar de laatste maanden van het jaar de cacao-export gemeenlijk zoo goed als stilstaat. In 1907 en 1906 werden in de drie laat-ste maanden slechts resp. ongeveer 4000 en ruim 73000 kilogram uitgevoerd.

Sedert het ongeluksjaar 1904 valt echter een voort-durende toeneming van den cacao-uitvoer te con-stateeren, hetgeen zeker wel aanleiding mag geven tot de hoop, dat de crisis is doorstaan.

Suriname-Expeditie.

In het **Gou v. Adv. Blad** wordt omtrent de-ze expeditie, welke leden den 20en Nov. ll. in goe-den welstand te Paramaribo terugkeerden, het vol-gende medegedeeld:

De resultaten van het onderzoek op geograafsch gebied zijn zeer bevredigend. **Pikien Rio** en **Gran Rio** werden tot bijna aan den oorsprong in kaart gebracht. Vijf verschillende bergen werden bescegen, teneinde het bergland van miaden Suriname te ver-kennen en in kaart te kunnen brengen.

Door deze verkenningen, waarbij zoowel de ber-gen van de Marowijne en de Tapanahony, als van de Boven-Coppename en de Corantijn werden ge-zien, kan verband worden gebracht tusschen de waarnemingen der verschillende wetenschappelijke expedities in Suriname.

Op den tocht van de Boven-Suriname over land gemaakt in westelijke richting met het doel om een der toppen van het brongebied der Corantijn te be-slijpen, werd eene groote rivier ontmoet, die niet anders kan zijn dan een zijtak van de Corantijn.

Noch aan de **Pikien Rio**, noch aan de **Gran Rio** werd van Indianen een spoor gevonden. **Boschne-gers** wonen aan beide rivieren tot twee dagen va-ren boven **Goddo**; op ethnographisch gebied werd dus weinig gepresteerd.

Zooveel mogelijk werden op verschillende plaat-sen steenmonsters genomen, welke nader zullen worden onderzocht, terwijl door den officier van gezondheid **Tresling** op botanisch en zoölogisch gebied eene verzameling van ongeveer 1000 num-mers bijeen werd gebracht.

Naar **De Surinamer** vernam zal de leider van de Suriname-Expeditie, de luitenant ter zee le kl. **J. G. W. J. Eilerts de Haan**, belast worden, om eenige geografische plaatsbepalingen in de kolonie te doen. Voor het vastleggen van die punten heeft het gouvernement een universaal instrument ontvangen.

Industrie.

Deelden we onlangs mede, dat het voornemen be-staat een tweede lucifersfabriek te Paramaribo op te richten, zoodat het scheen, dat de behoefte daaraan zich deed gevoelen, aan hetgeen **Onze West** thans dienaangaande schreef zou men kunnen ont-leenen, dat het uit concurrentie geboren initiatief voor deze tweede onderneming wel eens zou kun-nen leiden tot den ondergang dezer voor Suriname jonge industrie.

Laten we er intusschen het beste van hopen. Blijkens eene mededeeling in **Onze West**, is de directeur van 's Lands Grond doende om de verpleegden afleiding te verschaffen door werk. Reeds sedert geruimen tijd werden van marimbo mandjes gevlochten door de verpleegden. Het binnengedeelte van den stengel vormde afval, die in groote hoevee-heid moest worden weggevoerd. Het bleek echter, dat die afval zich zeer goed leent voor het ver-vaardigen van touw om matten te vlechten. Ziedaar een nieuwe industrie ingevoerd op 's Landsgrond. De matten, die voor 65 cent verkocht worden door de firma **Kersten**, vinden gretig aftrek. Zij zijn goed-kooper en beter dan ingevoerde. De opbrengst komt aan de verpleegden ten goede. Een deel er van wordt door de goede zorg van den directeur gere-serveerd voor extra gelegenheden.

Gemengd.

Gouverneur Fock bezichtigde onlangs de werken aan de **Knuffelsgracht** en de **Viottekreek**. Bij het passeeren van een overloop aan de **Knuffelsgracht** gleed hij uit en viel. Gelukkig beletten de rails dat de **Gouverneur** in de gracht terecht kwam. Hij werd weldra door hulpvaardige handen uit zijn eenigs-zins netelige positie verlost.

Op het kantoor van den ontvanger in **Nickerie** zijn malversatiën ontdekt, die tot een aanzienlijk bedrag sedert jaren zouden zijn gepleegd door den klerk v. S. Men spreekt van een bedrag van f 5000.

Van Vreemde Koloniën.

De koloniale begrooting in den Franschen Senaat

De rapporteur voor de koloniale begrooting, de senator **Saint Germain**, heeft verslag uitgebracht van zijne bevindingen.

In dat rapport worden, voorafgaande aan het on-

derzoek der hoofdstukken, vier onderwerpen bespro-ken, de Europeesche landbouw, de handelsbeweging, de geneeskundige dienst en de openbare werken in de koloniën.

Wat den Europeeschen landbouw in de kolonie aan-gaat, schreef de heer **Saint Germain**, dat hij gaarne een algemeen overzicht daarvan had willen geven wat de landen betreft, die onder den minister van koloniën ressorteeren, maar slechts ten deele daar-in geslaagd was, dank zij de door het Office Colo-nial verstrekte gegevens. Enkele koloniale besturen met name die van de zoogenaamde oudere koloniën hebben gemeend zich te mogen onthouden van het verstrekken der statistieke gegevens betreffende dit onderwerp, niettegenstaande de in 1904 dienaan-de door den minister van koloniën gegeven voor-schriften.

De heer **Saint Germain** meent, dat de Fransche koloniën, afgezien dus van **Algiers** en **Tunis**, niet geschikt zijn voor de duurzame verkrijging van Europeaanen als kleine landbouwers.

Het klimaat, dat dikwerf elken fysieken arbeid voor den Europeaan onmogelijk maakt, de veelal slechte arbeiderstoestanden, het feit, dat vele kolo-niale landbouwproducten eerst na verloop van ja-ren voordeel opleveren, zijn even zoovele redenen, die maken dat daartoe belangrijke kapitalen noodig zijn, waarover de elementen niet kunnen beschikken, waaruit de Europeesche kleine landbouwers zouden moeten voortkomen.

Men had eenige jaren geleden gehoopt op **Nieuw-Caledonië**, de eilanden van **Oceanië** of **Madagascar**, geschikte voorwaarden te zullen vinden voor den kleinen landbouw. De duur gekochte ondervin-ding heeft echter uitgewezen, dat die hoop ijdel was, en dat het dwaasheid zoude zijn, menschen met kleine kapitalen te bewegen zich daar te vestigen, waar de kans van slagen zoo gering is.

Enige jaren geleden was de som, waarover de aspirant-kolonisten moesten kunnen beschikken om recht te hebben op vrijen overtocht, vastgesteld op 5000 francs. Het is thans uitgemaakt, dat deze som beslist onvoldoende is, en dat een kolonist met een zoo gering kapitaal nergens kans van slagen heeft.

De heer **Saint Germain** zegt, dat er niet aan te denken valt om zich in tropische landen op den landbouw toe te leggen, indien men niet de be-schikking heeft over 15000 tot 20000 francs, wat sommige koloniën betreft, over 50000 francs, wat andere koloniën aangaat. Het is hieraan dan ook toe te schrijven, dat de Europeesche landbouw in de Fransche koloniën nog zoo weinig vorderingen heeft gemaakt.

Wat de handelsbeweging in de koloniën aangaat, zet de heer **Saint Germain** uiteen, dat het jaar 1907 nog gunstiger was dan het vorige en het to-tale handelscijfer het bedrag van 1042 mill. francs overschreed. De invoercijfers gaven een totaal aan van 530 miljoen francs, de uitvoercijfers een van 512 miljoen francs. Het aandeel van Frankrijk in deze handelsbeweging bedroeg 41% voor den invoer en 38 % voor den uitvoer.

De heer **Saint Germain** brengt hierbij in herin-nering, dat de totale handelsomzet der Fransche bezittingen tusschen 25 jaar geleden nauwelijks 297 miljoen francs bereikte. Wij vergeten hierbij even-wel niet, dat de Fransche koloniën in de laatste decennien aanmerkelijke uitbreiding ondergingen. Dat neemt niet weg, dat de uitkomsten in vele der nieuwe koloniën op aanhoudenden vooruitgang wijzen.

Zoo gaf de handelsomzet van **Fransch W.-Afrika** in 1907 merkbare teekenen van vooruitgang, waar de invoer in dat jaar den gemiddelden invoer in 't voorafgaand vijfjarig tijdvak met 6 miljoen francs overtrof in genoemd jaar voor een waarde van 15 miljoen francs meer werd uitgevoerd dan het ge-middelde bedroeg van den uitvoer in het vooraf-gaand vijfjarig tijdvak.

Voor **Madagascar** was 1907 geen gunstig jaar, eenerzijds wegens de lagere caoutchouc-prijzen en een luwte in de exploitatie der goudvelden, ander-zijds wegens de ophooping van voorraden door de importeurs in het jaar te voren.

Wat **Réunion** aangaat, schijnen betere tijden in aantocht te zijn, maar in 1907 werden nog de ge-volgen ondervonden van de lage suikerprijzen.

Mayotte en onderhoorigheden werden in 1907 door cyclonen bezocht en de handel ondervond daarvan den terugslag.

De **Fransche Somali-kust** daarentegen verheugt zich in een aanhoudenden en geregelden vooruit-gang. De handel, hoofdzakelijk in het leven geroe-pen door het transitoverkeer met **Abessynië**, zal zich nog verder kunnen ontwikkelen, wanneer de spoorweg eenmaal tot het hart van **Abessynië** zal zijn doorgetrokken.

De Fransche vestigingen in **Voor-Indië** hangen wat den handel betreft geheel af van het naburig Engelsch gebied en de uitvoerhandel was er in 1907 minder levendig tengevolge van den geringen oogst van aardnoten.

Voor **Indo-China** was 1907 het meest gunstige jaar, dat die kolonie gekend heeft, tengevolge van de goede uitkomsten van den rijsttoest in **Cochin-China**. De invoercijfers wezen een totaal aan het-welk het gemiddelde cijfer van den invoer in het voorafgaand vijfjarig tijdvak met 80 miljoen francs

overtrof, terwijl er voor een waarde van 92 miljoen francs meer werd ingevoerd dan het gemiddelde bedroeg in de vijf voorafgaande jaren.

Op Saint Pierre en Miquelon gaf een goede opbrengst der vischvangst aanleiding tot een grootten handelsomzet dan in het jaar tevoren.

Op Guadeloupe en Martinique zijn ernstige pogingen in het werk gesteld om het rendement van het suikerriet te verbeteren en de bij-cultures tot ontwikkeling te brengen. Dientengevolge viel in die koloniën een ietwat grootere koopkracht waar te nemen, waarvan het te verwachten is, dat het verschijnsel van blijvenden aard is.

In Fransch Guyana houdt de vermeerdering der goud-productie aan. Ook nu weder wijst de rapporteur op het betreurenswaardig feit, dat een „groot deel“ der productie door fraude in de naburige Hollandische kolonie wordt binnengesmokkeld.

De Fransche bezittingen in Oceanië hadden zich gaat, was in 1907 oorzaak van een aanmerkelijke vermindering in den uitvoer van delfstoffen en landbouwproducten.

De Fransche bezittingen in Oceanië hadden zich in 1907 weer hersteld van de gevolgen der cyclonen, die deze eilanden in de voorafgaande jaren teisterden, zoodat de handelsomzet er weer levendiger was.

In het kort valt dus, wat de handelsbeweging aangaat, op te merken, dat 1907 zich kenmerkte door de goede vorderingen van Indo-China en Fransch West-Afrika en door de economische opleving der Fransche Antillen, welke opleving van duurzamen aard schijnt te zullen zijn.

Op het gebied van den geneeskundigen dienst valt voor 1907 in de eerste plaats te constateeren, dat de waargenomen epidemieën van slechts betrekkelijk ernstigen aard waren, afgezien van het optreden der slaapziekte in de Boven-Congo- en Boven-Sangha-streken, waar die ziekte veld schijnt te winnen.

In Indo-China trad de pest in enkele streken op, die te voren van die ziekte verschoond bleven. Maatregelen zijn genomen om verdere uitbreiding dier ziekte te voorkomen.

Op Madagaskar hebben de gevallen van pest, die zich te Majunga hebben voorgedaan, zich tot de naaste omgeving dier plaats beperkt.

Op Martinique is de thans daar heerschende gelekoorts-epidemie eene der minst gevaarlijke, die daar werden geconstateerd. Deze gelukkige uitkomst is te danken aan de volslagen afzondering der zieken in kampen en op de hoogvlakten van het eiland. Een commissie bevindt zich thans onder weg naar Martinique met de opdracht om de te nemen maatregelen te bestudeeren.

Overigens zij hier nog aan toegevoegd, dat met de beperkte middelen, waarover de Fransche koloniën vooralsnog kunnen beschikken, het mogelijke wordt verricht om de geneeskundige hulp van de inboorlingen te verbeteren.

Wat de openbare werken betreft, met name in Indo-China en Fransch West-Afrika goede vorderingen gemaakt.

De verschillende toestanden, die in de grootere koloniën werden aangetroffen, hebben geleid tot geheel van elkander verschillende programma's.

In Indo-China maakten de afwezigheid van landwegen, de slechte toestand der waterwegen, die men niet dan ten koste van groote sommen zou kunnen verbeteren, den onmiddellijken aanleg van een spoorweg met noodzakelijk.

Op Madagaskar moest de kustverlichting tegelijk ter hand genomen worden met de verbetering der voor het internationaal verkeer opengestelde havens, den aanleg van wegen ter vervanging van de Malgassische voetpaden, en van een spoorweg tot verbinding van de hoofdplaats Tanarive met de kust.

Nog ingewikkelder was het vraagstuk voor Fransch West-Afrika. Voor de samensmelting der verschillende tot deze kolonie behoorende gewesten tot een geheel en de financiële organisatie voor Fransch West-Afrika, hadden de verschillende lokale besturen te vergeefs getracht om uit de gewone inkomsten de middelen te vinden voor de zoo noodige verbeteringen in het verkeerwezen, waarom de handel dringend vroeg. Zoo kwam het, dat, na een bestuur van 50 jaren, Senegal in 1898 nog geheel van wegen ontbloot was, geen enkele verbetering was aangebracht ten behoeve van de bevaarbaarheid van den Senegal, dat de havens niet voorzien waren van de noodige inrichtingen, en de gezondheids-toestand er alles te wenschen liet.

Er was slechts eene zaak, die de koloniën in staat kon stellen hare economische verrichtingen te verbeteren en dat was de leening. Zonder leening viel aan geen enkele belangrijke onderneming te denken en de werken, die men geleidelijk uit de lokale inkomsten zou kunnen tot stand brengen, zouden slechts middelmatige winsten opleveren, indien men er nog winsten mee zou behalen.

In Indo-China was — hier is het verslag in de Dépêche Coloniale in tegenspraak met hetgeen wij hiervoren daaruit aanhaalden — het eerst, wat men uit leening besteed, de uitgaaf der sommen voor de verbetering der havens. De in 1896 gesloten leening van 80 miljoen francs maakte het mogelijk de toegangen tot de haven van Haiphong te verbeteren en sedert het begin der verovering van Tongkin tot op heden is voor die haven een bedrag

besteed van ruim 21 miljoen francs. Een nieuw werkprogramma, dat een uitgave van 7 mill. francs voor hetzelfde doel vereischt, is onlangs aangenomen. Te Toerane kwamen ook belangrijke verbeteringen aan de haven tot stand, terwijl te Saigon de werken, die er ter verbetering van de haven ter hand werden genomen en grotendeels voltooid zijn wanneer zij gereed zullen zijn in het geheel 17 miljoen francs zullen hebben gekost.

Wij weten, dat Indo-China na 1896 nog eene leening sloot voor den aanleg van spoorwegen, waarover hieronder nog het een en ander uit het verslag wordt aangehaald.

In Fransch West-Afrika zijn de werken aan de haven van Dakar, waardoor deze de in- en uitvoerhaven zal worden van Senegal, Soedan en het Midden-Niger-gebied reeds ver gevorderd.

Op Madagaskar is het er nog verre van, dat de havens naar de behoeften zijn ingericht, maar de kustverlichting is er nu op bevredigende wijze tot stand gekomen.

De lengte der spoorwegen in de Fransche koloniën, die in 1898 nog slechts 748 K. M. bedroeg, is thans 3450 K.M. en de waarde van het door Fransche fabrieken voor die spoorwegen geleverde materiaal overtreft het bedrag van 150 miljoen francs. Indo-China heeft zich de grootste offers voor den spoorweg-aanleg getroost. De kolonie beschikt thans over spoorweglijnen tot een gezamenlijke lengte van 1250 K.M.

Dit is het werk, dat in de laatste tien jaren in de Fransche koloniën is volbracht. Wanneer de nu nog onderhanden werken zullen zijn voltooid zal men aan de uitwerking van een nieuw programma moeten beginnen, waarop verschillende werken zullen moeten voorkomen, die men voorloopig moest laten rusten.

Indo-China zal de irrigatie-werken ter hand moeten nemen, terwijl in Fransch-West-Afrika behoefte bestaat aan de voedingslijnen voor de spoorwegen. Wat Madagaskar betreft, zal men nu over moeten gaan tot den aanleg van verbindingswegen tusschen de voornaamste centra, de verbetering der waterwegen en van de havens.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Indisch Militair Tijdschrift.

Het November-Nr. van het Ind. Mil. Tijdschrift geeft de navolgende bijdragen: De dactyloscopie, haar nut en hare toepassing voor het leger, door F. E. Spirlet. — Mavors over de nieuwe richting en krijgstuft in het Indische leger, door Sr. — Veld- of bergartillerie, door H. C. Hoenkamp. — Voorstel tot eene reorganisatie van het Ned.-Ind. leger, door Guerilla. — De optische scindienst in Engeland, door J. Dermaar. — Van alles wat: Atjehsche brieven van Mata Lam Olim. — Kosthuizen met gaarkeuken, door Kooij. — Scheidsrechterlijke beslissingen. — Vakbelangen. In ledige uren betracht: (over paardrijden door officieren; schermen; politiehonden; postduiven). — De verdediging van Australië. — Van vreemde legers, enz.

Als Extra-bijlage bevat dit Nr.: De verrichtingen van den geneeskundigen dienst op Bali tijdens de expeditie van 1906.

De Macedoniër. December 1908.

De inhoud der nieuwe afl. bestaat in hoofdzaak uit vervolg-artikelen, n.l. van Ds. D. Bakker over Animisme op Java. 3. De vereering der afgoden. — De dooden en levenden (Soembanesche verhalen en legenden), door Ds. D. K. Wielenga. — Ds. H. Dijkstra vestigt in zijn „Uit mijn Camera“ de aandacht op een artikel in „De Standaard“ van den heer Rudolph, waarin het toekennen van beurzen aan Indologen (evenals in het Kol. Weekblad van 3 Dec. j. door den heer J. J. Meijer) wordt ter sprake gebracht, maar nu aan een bepaalde categorie Indologen, n.l. die van het „zoutend-zout.“

Ds. D. zegt letterlijk: „Ds. R. J. W. Rudolph te Leiden schrijft tegenwoordig in de „Standaard“ over „sociale aangelegenheden“, en komt daarbij in No. 11218 te handelen over onze roeping tegenover de volken van den Indischen Archipel en de groote behoefte aan Christelijke bestuursambtenaren aldaar. In het Zendingsblad hebben wij daar ook reeds op gewezen. Mooie betrekkingen, met een flinke toekomst, staan daar open voor onze jonge menschen. Zij zouden een zoutend zout kunnen zijn voor de ambtenaarswereld in Indië. Ds. Rudolph wil de opleiding voor deze betrekking gemakkelijker maken voor menschen zonder geld. Hij wil daartoe te Leiden „een hospitiüm“ openen „met beurzen voor Indologen van beslist christelijk beginsel.“ Natuurlijk zou dat geld moeten kosten, maar, zegt Ds. Rudolph, „zoodanig hospitiüm zou helderen zonnenschijn brengen in het leven van me-

nigen jongen-man, die naar ideale levensroeping dorst.“

„Een zeer schoon plan“ noemt Ds. Dijkstra het voorgestelde.

Onze politiek tegenover de Buitenbezittingen. Batavia, H. M. van Dorp & Co.

In de Java-Bode van 2—23 Juni j. verscheen een reeks artikelen met bovengenoemd opschrift, welke thans vereenigd in brochure zijn uitgegeven. De bescaouwingen van den ongenoemden, ons echter niet onbekenden schrijver, bewegen zich in veel opzichten in dezelfde lijn van die van den heer Doeff in zijn in het Ind. Genootschap gehouden voordracht op 15 Jan. 1907. De schr. behandelt: Ie. De jaren voor den Atjeh-oorlog, te weten van af het herstel van het Ned. gezag sedert 1816; Ilo. De jaren van 1871—1898; a. de Atjeh-oorlog; b. de archipel buiten Atjeh; III. Het stelsel van indirect bestuur. De „korte verklaringen“; IVe. De jaren na 1898; Ve. De taak op politiek en wetgevend gebied. A. Politiek beleid. B. Wetgeving; VIe. De voorloopige resultaten, bij welke laatste de schr. de conclusie trekt, dat, — in aanmerking genomen de versleten en uitermate traag werkende regeeringsmachine — „voor den onbevooroordeelde meer te loven dan te laken valt, dat moet worden toegegeven, dat ten aanzien van de buitenbezittingen een groot werk ondernomen is en dat niets minder juist is dan de phrase, dat we met dat werk onzen ondergang slechts bespoedigen. Integendeel, we hebben daarbij daarmede onzen zedelijken plicht over den geheelen archipel uitgestrekt en we hebben dat — bij veel gebrekkigs, dat de uitvoering wellicht heeft aangekleed — gedaan op een wijze, die lof verdient en die voorts eer voeren zal tot versterking dan tot verzwakking van den financiële toestand.“

De schrijver teekende even te voren in dit verband aan: „Natuurlijk kan niet worden verlangd dat een uitvoerige uiteenzetting gegeven zal worden van hetgeen op algemeen staatkundig en bestuursgebied reeds verkregen is. De maandelijks verschijnende gewestelijke verslagen bevatten trouwens dienaangaande alles wat men wenschen kan.“

Bij dit laatste nu willen wij even stil staan. Wij twijfelen volstrekt niet aan de juistheid van schrijvers bewering omtrent den inhoud der zgn. „maandelijks verschijnende gewestelijke verslagen.“ Maar om welke reden worden deze niet alle van Regeeringswege in de Javasche Courant gepubliceerd, gelijk dit met het Gouv. Atjeh en Onderh. wel het geval is? De Nederlandsche pers moet er zich nu toe bepalen den geheelen of gedeeltelijken inhoud uit de Indische bladen over te nemen, aan welke die verslagen — ook na de opheffing van het zgn. Indische persbureau — geregeld worden toegezonden. En aangezien nu de Indische bladen in den regel slechts uit die verslagen overnemen wat hun 't belangrijkste toeschijnt, waarbij de een uit den aard der zaak meer uitvoerigheid betraakt dan de ander, moet het Nederlandsche publiek, waarvan een gedeelte zeer zeker belang stelt ook in de belangrijkste gebeurtenissen op de Buitenbezittingen, zich tevreden stellen ten slotte met uittreksels in de Nederlandse dagbladen uit de Indische dito, veelal wederom niet onbelangrijk verkort. Aan dit bezwaar zou nu op de bovenaangegeven wijze kunnen worden tegemoet gekomen. Wel is waar valt de Javasche Courant, waarvan de abonnementsprijs f 25 's jaars bedraagt, niet onder ieders bereik, maar voor belangstellenden is zij in tal van bibliotheken en instellingen hier te lande te raadplegen; zoo o.a. in de Leeszaal van „Oost en West“, Heulstraat 17 alhier.

Wij hopen, dat het bovenstaande de aandacht moge trekken van de autoriteiten, die op de totstandkoming invloed kunnen en willen uitoefenen.

Bij de landsdrukkerij te Batavia is verschenen het aan den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid ingediende **Rapport der Commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgerlijken dienst in Ned.-Indië** (ingesteld bij het Gouv. Besluit van 3 December 1906, No. 15), opgesteld, blijkens de onderteekening, door de heeren J. Bijker en H. Degent.

Het is onmogelijk in een kort bestek een overzicht van den rijken inhoud van dit uitvoerig en hoogstbelangrijk Rapport te geven; daarom bepalen wij ons tot enkele opmerkingen van de Rapporteurs omtrent de zoo vaak aangevallen en even vaak verdedigde instelling der inlandsche artsen, waarmede ook de Rapporteurs niet onverdeeld ingenomen zijn.

Om het overzicht te vergemakkelijken, deelen de Rapporteurs de stof deze materie betreffend in drieën: 1e. Waarom men Inlandsche geneeskundigen vormt. 2e. Welke diensten men van hen verlangt.

3e. Tot welke diensten zij het best geschikt kunnen gemaakt worden (Bl. 69 en v. van het rapport). En om deze vragen te beantwoorden laten zij eenige beschouwingen voorafgaan, betreffende den aard van land en volk, alsook den aanleg en het karakter van de Inlanders, en teekenen daarover o.m. aan: „dat zij over het algemeen meer aanleg en meer liefde hebben voor bezigheid op kunstgebied dan voor die op wetenschappelijk terrein.” (Men voelt al aanstonds waar de Commissie heen wil!) „Op wetenschappelijk gebied hebben zij zich tot nu toe onbetuigd gelaten. Het mag zijn dat zij daartoe te weinig gelegenheid hebben gehad, en wij willen gaarne hopen, dat in de toekomst, wanneer een grooter deel van de javaansche maatschappij eene regelmatige wetenschappelijke opleiding kan verkrijgen, ook uit haar wetenschappelijk beduidende mannen zullen voor den dag treden.

„Maar voor het gros moeten wij, waar de bewijzen daarvoor zich dagelijks aan ons opdringen, eene algemeen gedeelde overtuiging ook tot de onze maken, t. w. dat de Inlander (zeer enkele uitzonderingen daargelaten) voor de waarheid niet dien grooten eerbied heeft als de Westering.

„Dit is een vingerwijzing: men kan geen wetenschappelijk padvinder worden zoolang men niet de waarheid als het hoogste ideaal erkent!”

Doch voor een oogenblik wil de Commissie aannemen dat de stelling: de Inlander bezit minder wetenschappelijke aanleg dan de Europeaan onjuist is; niemand zal toch durven beweren dat zijn aanleg ten deze zelfs opmerkelijk grooter is dan van den Europeaan? En tot deze conclusie zou men kunnen komen als men de opleiding van beiden tot hetzelfde doel met elkander vergelijkt.

Vervolgens merkt de Commissie in dit verband ongeveer op:

De Ned. knaap spreekt Nederlandsch als hij op school komt; de Inlandsche niet. De Nederlandsche onderhoudt die taal voortdurend; de Inlandsche niet. De Ned. knaap doorloopt de geheele lagere school, de Inl. mag de hoogste klasse missen. De Ned. doorloopt daarna de 5 klassen eener H.B.S. of de 6 van een gymnasium; de Inl. verkrijgt zijn vorming in 3 jaargangen der voorbereidende school van 3 onderwijzers van het Europ. lager onderwijs.

Ten slotte geniet de Ned. student gedurende minstens 6 jaren onderricht van hoogleeraren, en de Inl. aspirant-arts eveneens gedurende 6 jaren van één Directeur, eenige burger-leeraren en officieren van gezondheid, dat zijn Ned. artsen. „Indien deze opleiding van den Inlandschen arts wetenschappelijk voldoende is en indien zij, gevolgd door één jaar bijwonen van de colleges aan eene Ned. universiteit, tot gelijkstelling met den Nederl. arts kan leiden, dan moet het mogelijk zijn de Nederl. hoogleeraren in de geneeskunde voor het grootste gedeelte af te schaffen en te vervangen door Nederl. artsen. Immers dezen kunnen Inl. artsen vormen, dus kunnen zij ook Ned. artsen vormen?”

De Commissie is dan ook van oordeel, dat de opleiding der inlandsche artsen een halfslachtig wetenschappelijke en als zoodanig dus te veroordeelen is.

Zij vermoedt onder meer ook, dat er politieke overwegingen in het spel waren, toen de Nederlandsche wetgever zoo vrijgevig was met den artstitel jegens den Inlander, en meent te moeten opkomen tegen de voorstelling — mocht die bestaan — dat men de sympathie van den Inlander wint door den Inlandschen arts te bevoorrechten. Deze voelt zich niet meer als Inlander, acht zich verre boven hem verheven, hetgeen omgekeerd ook haat verwekt bij den beschaafden Inlander.

Om kort te gaan, de Commissie meent, dat de proef om een stand van particuliere Inl. geneeskundigen in het leven te roepen, mislukt is, noemt den tegenwoordigen toestand zelfs treurig.

Zooals vanzelf spreekt, geeft zij daarbij ook de midelen aan, die h.i. kunnen leiden tot verbetering.

Weekblad voor Indië. No. 30.

De waarn. redacteur R. B. noemt in dit Nr. *Een oenemend misbruik* het feit, dat het meer en meer gewoonte wordt van zich verongelijkt achtende Ind. ambtenaren om beklag in te dienen bij de Tweede Kamer der St.-Gen. Hoewel hij toegeeft, dat in sommige gevallen een beroep op de volksvertegenwoordiging redelijk en doeltreffend is, mag dit beroep geen „relletje” worden.

Voorts bevat het Weekblad het portret (met bij-schrift) van wijlen den controleur J. Bastiaans, die tijdens de onlusten in de Pad. Bovenlanden, een 5-tal maanden geleden, op zijn standplaats Boea door een bande fanatieken werd vermoord. Vervolgens een artikel (met tal van platen) over de Eer-

ste-steenlegging aan den syphon te Tjassem (Irrigatiewerken. Noord-Bantam). En eindelijk het slot van Gabriël's beschouwingen over twee indische predikanten uit de 17e eeuw.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

- De Javabode t/m. 25 November '08.
- Het Bat. Nieuwsblad idem.
- Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem.
- De Sumatrapost t/m. idem.
- De Javasche Courant no. 93 en 94.
- Het Soer. Handelsblad t/m. 24 Nov. '08.
- Ned.-Ind. Effectenblad no. 89.
- De Indische Mercur no. 51.
- Handelsberichten v/h. Min. v. Landbouw, 17 Dec. '08, no. 92.
- Kort verslag der Zittingen 2e Kamer S.-G.
- Archief voor de Suikerindustrie, Bijblad no. 46 en 47.
- Tijdschrift der Maatschappij v. Nijverheid, December-aflevering.
- Weekblad van Ned.-Indië no. 30 en 31.
- De Stem v. Indië no. 46 en 47.
- Damesweekblad voor Indië no. 18.
- 't Onderwijs no. 45.
- Exportblad no. 750.
- De Sumatrabode t/m. 27 Nov. '08.
- De Padanger t/m. 27 Nov. '08.
- Nieuwe Surinaamsche Courant no. 1688 t/m. 1691.
- Suriname Kol. Nieuws en Adv. Blad t/m. 27 Nov. '08.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Nov. 1908. No. 93.

Benoemingen, enz.

Ontslagen: op verzoek eervol, de raadsheer in het Hoogger. Hof Mr. P. H. Fromberg; de ingenieur der 1e kl. J. C. Bertsch; de 1e commies W. J. A. van Waardenburg; de 1e klerk J. F. Brugman.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B., G. K. J. A. Oosthout; van den Procureur-Gen. bij het Hoogger. Hof Mr. J. L. T. Rhemrév.

Tijdelijk belast: met de functiën van buitengewoon voorzitter van den landraad te Tandjong Balei Mr. Ch. J. D. Herman; van advocaat en procureur bij den R. v. J. te Padang Mr. J. J. Raafi.

Benoemd: tot hulpprediker te Wai J. H. Letteboer; te Depok G. A. W. Geissler; tot buitengewoon voorzitter van de landraden te Pekalongan en Batang Mr. G. D. Willinck; tot lid van de K. v. K. te Soerabaja H. van Straaten; tot lid van den gemeenteraad van Tegal J. F. M. Banens; tot vee-arts bij den burgerl. geneesk. dienst J. A. R. Avis; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Semarang Mr. A. J. Gazan de la Meuze; tot 3en commies bij het Dep. van Gouv. bedrijven J. F. Neirinckoe; tot lid van de K. v. K. te Semarang, F. P. J. Vester.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Banjoemoedal Raden Tjitroprawiro.

Benoemd: tot wedono van Banjoemoedal Mas Harsokoesoemo; tot wedono van Modjoangoeng Kiahi Ngabehi Ardjowidigado; van Pegantean Mas Sastro di Poero; van Timordaja Mas Harđjo Wasito; tot inl. officier van justitie bij den landraad te Bekasi Mas Soetawidjaja; te Mr. Cornelis Mas Rainan; te Karangarjan Raden Mas Soetarto; te Soekohardjo Raden Mas Sarwoko; tot lid van den priesterraad te Poerwodadi Hadji Achmad Moehamad; tot onderwijzer 3e kl. te Djombang N. M. Th. van Bakergem.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den kapitein der genie P. L. de Gaaij Fortman.

Ontslagen: op verzoek eervol, de off. van gezondh. 2e kl. G. A. Möller.

Benoemd: tot hoofdverpleegster bij den hospitaal-dienst Mevr. H. C. Lienhard, geb. Eyzendoorn.

Uit de Javasche Courant van 24 Nov. 1908. No. 94.

Ordonnantien enz.

I. De Bepalingen voor de in de residentie Djambi ingevoerde Opiumregie.

II. Een nieuwe administratieve indeeling der residentie Benkoelen.

III. Het verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het Gouv. Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand September 1908.

IV. Het herziene Reglement op de watervoorziening in de irrigatie-sectie Madioen.

Benoemingen, enz.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk bij den p. en t. dienst H. J. Th. L. Boers; de vaccinateur te Amboina M. B. A. Bakarbessy; de schrijver op het ass.-residentiekantoor te Tangerang Raden Djodipoero.

Belast: met de waarneming der betrekking van 3en commies bij het Dep. van Fin. W. Rynders.

Ontslagen: de assistent-wedono van Poeri Raden Sasroprawiro.

Benoemd: tot regent van Polombangking (Takalar) Tikolia daeng Malleio.

Ontslagen: eervol als luit. der Chineezen op het eiland Singkep, Lie Siau Hian.

Geplaatst: in de res. Paseroean, de burgerl. ambtenaar A. A. van Vloten.

Overgeplaatst: naar Malang de onderwijzeres Mej. A. J. Meijer.

Benoemd: tot agent voor de afd. Buitenzorg der Wees- en Boedelkamer te Batavia G. F. Wilten.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor-kwartiermeester J. S. C. F. Blankenstein.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst Mej. E. M. Engelbart en J. Ch. Baumgarten.

Benoemd: tot bataljons-adjutant, de 1e luit. der inf. J. van Braam Morris van het linkerhalf 15e bat.

Geplaatst: te Madjene de 1e luit. G. van Ernst.

Overgeplaatst: naar Flores de 1e luit. W. Hoogers; bij het garnizoensbataljon der Z. en O. atd. van Borneo de 2e luit. J. Debus; van Sum. Oostkust de 1e luit. A. C. P. van Cattenburgh; van Celebes enz. de kapitein V. J. van Marle; bij het 2e garnizoensbataljon van Atjeh en Onderh. de 1e luit. L. O. A. Aernout; naar Batavia de kapitein der artillerie F. M. de Bruïne en de 1e luit. D. A. Stephan; naar Banjoe Biroe de kapitein C. A. ter Cock.

Geplaatst: te Banjoe Biroe de kapitein G. J. Voorwijk; te Batavia de id. M. J. A. van Gigh en de 2e luitenant J. C. Hageman en A. F. Osce naar, benevens de 1e luit.-kwartiermeesters F. J. de Goeij en L. Lingen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Kawi”; gezagvoerder W. Bagchus. Van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. D. Ninaber; W. van Geer en echtg.; H. G. van der Veen, echtg. en 2 k.; Mej. S. de Vries, Rielungh; Rob. Koester; A. A. J. C. Hoorn; Van den Bemd en echtg.; Zandscholten en echtg.; W. A. Pattijn Jr.; J. C. van Gulden; A. C. Dekker; B. Poover; J. H. Bazendijk; H. Lobstein; A. J. Roelofs; C. H. W. Schuit; J. van Damme; G. J. Wijnman; W. F. Borra; F. H. H. Hoeybos; C. R. van Kooten; W. Ph. Snaauw en echtg.; J. M. Klijn en echtg.; benevens een detachement supplementieeren:

Naar Port-Said: S. de Claves.

Te Southampton zal zich inschepen naar Lissabon: José Palha.

Te Marseille zullen zich inschepen: C. N. Prior; mevrouw M. Gallas-Keller; J. C. van der Bie en echtg.; P. J. L. van Wiechen en echtg.; G. J. H. Westenek; C. W. H. Louws en echtg.; mej. H. van Berckel; J. F. Deibert; L. A. Krol; H. J. v. Hasselt en echtg.; mej. W. J. Bosch; J. F. G. Maurer; D. Dirks en echtg.; J. Maltha; J. Siemens; C. Voerman Jr.

Passagiers van het ss. Wilis; kapt. M. van der Putte; vertrokken van Batavia 26 Nov., aangekomen te Marseille 18 Dec. 1908.

van Batavia: mevr. Dinger geb. Ein'hoven; mej. C. H. L. Dinger; mevr. M. van Brakell Buys geb. Vwiss met 1 k.; W. A. Salm; H. F. Drescher; P. Lenaerts; W. van Rossem; H. F. Roll; C. C. Nolet; A. Franken Jr. met echtg. en 1 k.; J. H. v. Hoboken; W. Voorbeijtel; J. van den Berg; A. O. van den Berge; M. C. van Daalen Wetters; D. Sjerp; E. Jongedijk; L. J. Sekreve; J. Rijnders; benevens H. M. troepen en schepelingen; naar Padang: G. P. J. Caspersz; W. G. Troijen.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV. Gezagvoerder P. Koningstein, van West-Indië naar Amsterdam.

*J. C. Harken; *P. N. Remortel; *Chr. Vogelwaid; *Labarthe; A. Kamphorst; J. G. F. v. d. Leur; A. Kammaer.

* gemerkt ontscheept te Havre.

Magazijn
Het Anker,
 49 Veenestraat
 27 Heulstraat
Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag
 en
 Prijsopgaaf
 Ziektzending.

TOKO BETAWIE

Kon. Emmakade 55
 DEN HAAG.

Interc. Telefoon 2610.
 - Oppericht in 1880. -

Niet te verwarren met andere gelijklopende namen.

De oudste en meest gesorteerde winkel in Indische ingrediënten, Samballans, Siropen enz.

Depôt van Thee
 onderneming Ardja-Saci
 goedkoop en goed, 80 cent per pond.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. &

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie, Ikan Merah, Telor Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie, Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse Kerrie soorten, Dodol-en Wadjieck. **BILLIJKE PRIJZEN.**

ADJAR SARI THEE steeds voorhanden. Minzaam Aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

= RINCK =

Groote voorraad
 Taschjes, Portemonnaies, Pote feuille
 enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA”

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
 ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
 □ STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIE SORTERING. □

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. □ CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT.

VACANT.

N.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

:=:

Den Haag.

Gouden Medaille.

Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van erstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.

Success bijna altijd zeker.

= „UNICUM.” =

„UNICUM”'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk stof en model.

„UNICUM” heeft bekwame vaklieden voor het repareren oppersen van Heeren- en Dameskleeding.

„UNICUM” heeft een 1e klas Coupeur voor het vernieuwen van slecht passende Kleeding.

„UNICUM” zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 49